

Opvoeden doe je met gezag.

Gerrit Houtman

Voor de meeste ouders is het best griezelig om eens stil te staan bij hun manier van opvoeden.

Nadenken over je opvoedingstijl en het effect ervan op je kinderen, geven je een kwetsbaar gevoel. We kunnen heel wat kritiek incasseren maar als mensen iets zeggen over ons functioneren als ouder wordt het heel gevoelig.

Ik merk dat ook als ik gezinnen begeleid, waarin heel wat vastloopt en ouders het gevoel hebben dat ze alles verkeerd doen. Zelfs als ze toegeven dat het hen niet lukt en ze openstaan voor elke inbreng vanuit de hulpverlening, hopen ze toch te horen dat ze het zo slecht niet doen, dat het bij hen toch nog meevalt en er toch nog een complimentje uit de bus kan rollen.

Hoe komt dat? Waarom zijn we zo gevoelig als er naar onze ouderrol wordt gekeken? Waarom willen zo graag als goede ouders gezien worden en kunnen we zo moeilijk naar onze zwakke kanten kijken?

Inzet en motivatie

Ik vermoed dat het te maken heeft met de grote inzet die we leveren bij de opvoeding van onze kinderen. Tijdens die opvoeding proberen het beste van onszelf te geven. Als we opvoeden, geven we alles wat we te bieden hebben. Als we dan niet het effect zien dat we hopen, voelen we ons machteloos en heel snel falend. Iedere ouder heeft toch ergens het gevoel dat het project van zijn leven staat of valt met het opvoeden van zijn kinderen. Wanneer je zeer geslaagd bent in je werk en je een reeks interessante vriendschappen hebt, maar niet in staat bent om een beetje kwaliteit in de relatie met je kinderen te leggen dan doet dat bij iedereen pijn.

Bovendien voed je je kinderen op vanuit je beste motieven. Wanneer je dan niet slaagt zoals je je dat voorgesteld had, begin je een beetje aan jezelf en je eigen intenties te twijfelen.

Zie het positief

Ik wil u uitnodigen om na te denken over uw opvoedingstijl en vooral over de noodzaak om daarin positie te kiezen en gezag uit te oefenen. Om u bij voorbaat gerust te stellen; de meeste ouders doen het niet slecht en de meeste kinderen zijn best tevreden met hun ouders. Wat een tiener er ook in een opstandige bui uit kan gooien. De meeste gezinnen hebben een veerkracht waarbij ze heel wat problemen kunnen verwerken.

Wat is opvoeden

Opvoeden is je kinderen (of de kinderen die jou zijn toevertrouwd) begeleiden naar zelfstandigheid, zodat zij vanuit hun eigen waarden, hun kwaliteiten en vaardigheden ten volle gaan benutten om volledig mens te zijn in relatie met anderen.

Beide polen zijn daarin even belangrijk. Aan de ene kant de persoonlijke ontplooiing van de jongere. Het leren ontdekken van wat hij kan en waar hij naar mag streven. Zijn persoonlijke identiteit ontwikkelen met een diep respect voor zichzelf. Aan de andere kant het kunnen leven en werken met anderen. Vriendschappen en samenwerkingsrelaties ontwikkelen vanuit een diep respect voor de ander.

Gezonde volwassenheid hangt af van de balans die iemand in zijn leven weet te vinden tussen respect voor zichzelf en respect voor anderen.

Het bijzondere van de ouderlijke positie is dat hij deze begeleiding doet in een zeer persoonlijke relatie waarvoor hij de volle verantwoordelijkheid neemt. Hij vertegenwoordigt daarbij niet een bepaald instituut of organisatie maar louter zichzelf. Het kind ontmoet in de relatie met de ouder een persoon die uit liefde hem leidt en begeleidt vanuit wat de ouder denkt dat het kind nodig heeft.

Dat maakt dat er in elke opvoeding een stuk spanning is. Want het kind ontwikkelt zich ook als een eigen persoon met een eigen wil. Nooit geheel volgens het wensplaatje of ideaal dat ouders voor ogen hebben bij hun opvoeding. Opvoeden is wat dat betreft zeer ondankbaar. Je geeft het beste van jezelf, maar het kind is vrij om er op zijn manier mee om te gaan.

Wat is gezag

Gezag duidt er op dat ouder en kind in een ongelijke positie staan. De ouder neemt de verantwoording voor de opvoeding, weliswaar in een afnemende positie en in een groeiende verantwoording voor het kind. Maar zelfs in deze wisseling bepaalt de ouder het tempo.

Veel ouders zijn bang om gezag uit te oefenen omdat ze er zelf negatieve ervaringen mee hebben gehad. Ze kiezen er dan voor om een soort kameraad van hun kind te zijn. Maar dat werkt niet. Kinderen willen dat ouders, ouders blijven en hun vrienden kiezen ze zelf. Gezag is eigenlijk de voorwaarde opdat kinderen kunnen groeien en experimenteren met hun vaardigheden en temperament. Gezag zorgt voor de veilige grenzen waarbinnen dit allemaal plaats vindt. Gezag is verkeerd als het de eindtermen van de opvoeding wil vastleggen: zo moet je worden en zo heb je je te gedragen. We hebben vandaag echter meer last van gezinnen met te weinig gezag dan met teveel gezag.

Gezag is persoonlijk

Opvoeden is een persoonlijke relatie met je kind hebben. Dat wil zeggen; je zegt wat je van je kind verwacht en vertelt hem wat jij denkt dat goed voor hem is. Wil het kind hierop kunnen reageren, moet het een persoonlijke boodschap van jou zijn waar je helemaal van overtuigd bent. Als het kind te horen krijgt dat het de regels van de samenleving, kerk of God zijn, kan het niet reageren en kan het niet het gevecht hierover met de ouder aangaan. Juist dat gevecht is nodig om het zich eigen te maken. Bovendien leren kinderen het meest door identificatie; het voorbeeld dat de ouder geeft. Waarden en normen die persoonlijk zijn en door de ouder persoonlijk beleefd worden kan het kind zien en zal het zich veel meer eigen maken.

Geen dubbele boodschap

Gezag vereist duidelijkheid. Als een moeder haar kind iets verbiedt op een smekende manier, zegt ze eigenlijk twee dingen. Ten eerste 'ik wil dat je dit niet doet' (de gezonde ouderpositie), ten tweede 'wil je voor mij zorgen en het mij niet te lastig maken' (ongezonde ouderpositie). Veel ouders communiceren onduidelijk naar hun kind. Vaak probeert men met argumenten het kind te overtuigen. Terwijl gezond gezag ook kan zijn dat je het kind iets laat doen terwijl hij het er niet mee eens of dat hij de motieven van zijn ouders erbij niet begrijpt.

Gezag vraagt om goede zelfzorg van de ouder

Goed gezag uitoefenen vraagt erom dat je als ouder goed in je vel zit. Als er in de partnerrelatie spanningen zijn of je met veel stres op je werk zit, loop je het gevaar dat je opvoedingsstijl er iets van meeneemt. Je onzekerheid in andere relaties beïnvloedt dan je relatie naar je kinderen. Natuurlijk kun je je niet altijd 'happy' voelen en kunnen er problemen in andere relaties zijn. Maar volwassenheid vraagt er wel om, dat je je ervan bewust bent. Dat je weet waar de heftigheid waarmee iets vraagt of de nadruk die je op iets legt, vandaan komen. Je zult er daarom voor moeten zorgen dat je energiebronnen regelmatig worden aangevuld. Bijvoorbeeld door naast je werk voldoende ontspannende activiteiten te hebben en naast het gezinsleven voldoende tijd te nemen voor je partnerrelatie. Als je meer ouder bent dan partner is er toch wel iets wezenlijks mis.

VALKUILEN

Teveel gezag

Natuurlijk een gezagspositie kan ook misbruikt worden.

Ouders kunnen hun wil zo sterk opleggen dat er geen ruimte is voor de eigen ontwikkeling van het kind. De behoefte aan de eigen autonomie van het kind wordt hierin geschaad. Vaak zijn het gezinnen waarin de onderlinge verbondenheid sterk centraal staat en men de grenzen naar de buitenwereld sterk afbakent. In de meeste gevallen doen ouders dit vanuit de beste bedoelingen. Ze menen dat hun kind alleen op deze manier een goede volwassene kan worden die zijn weg in het leven kan vinden. Het gevolg is echter dat het kind zijn eigen wensen en ambities laat ondersneeuwen en later onzeker in de maatschappij zal staan, niet goed wetend hoe hij relaties met anderen moet onderhouden.

Te weinig gezag

Een andere valkuil waar veel ouders in terecht komen is de angst om te veel druk op het kind te leggen. Vaak heeft men zelf te veel druk gevoeld in de opvoeding en autoriteit als iets negatiefs ervaren. Gezag, het nemen van een standpunt en daar duidelijk in zijn heeft een kind nodig om zich te oriënteren en om zich veilig te voelen. Als ouders te veel ruimte geven leert het kind niet hoe hij zijn wensen kan beheersen en kanaliseren. Agressieve en impulsieve reacties kunnen misschien in het gezin getolereerd worden, maar later in de maatschappij zal het kind alsnog ontdekken dat hier grenzen aan zijn. Een groot vertrouwen in je kinderen hebben, betekent nog niet dat ze vanuit zichzelf wel discipline zullen leren of respectvol zullen omgaan met anderen.

Overbezorgdheid

Een andere valkuil is dat we ons zo betrokken voelen bij het emotionele welzijn van het kind, dat we een gelijke positie gaan aannemen in plaats van leiding te geven. We willen zo graag dat het kind zich blij en gelukkig voelt dat we het liefst alle hindernissen uit het leven willen wegnemen. Vaak doen ouders dit vanuit een tekort aan emotionele betrokkenheid die ze in hun eigen jeugd hebben ervaren. Deze overbezorgdheid doet het kind echter geen goed. Elk kind zal de nodige frustraties en teleurstellingen moeten meemaken wil het karakter tonen en vaardigheden ontwikkelen om met verdriet en tegenslag om te kunnen gaan.

Angst om je kind te verliezen

Een andere valkuil heeft te maken met de angst om de liefde van je kinderen te verliezen. Je kinderen zijn zo belangrijk voor je dat je hun liefde en aandacht permanent denkt nodig te hebben. Kahil Gibran zei al 'uw kinderen zijn uw kinderen niet'. We hebben ze ontvangen om ze weer los te laten. Kinderen die teveel vrijheid van hun ouders krijgen voelen dat en gaan drammen, dreigen en vooral manipuleren om zoveel mogelijk gedaan te krijgen. Eigenlijk is dit de snelste manier om je kinderen werkelijk te verliezen. Kinderen hebben ouders nodig die goed voor zichzelf kunnen zorgen en het hun kinderen gunnen om hun eigen weg te gaan. Kinderen hebben ouders nodig die leiding durven nemen, zodat ze met respect tegen hen op kunnen kijken.

Literatuur

Roel Bouwkamp en Sonja Bouwkamp Psychosociale therapie voor kind en gezin De Tijdstroom, Utrecht 1995

Theo Compernelle e.a. Alles went, ook een adolescent Lannoo, Tielt 1997